МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 364.01:364.04:930.1
DOI https://doi.org/10.12958/1817-3764-2026-3-7-13

Зозуляк-Случик Роксоляна Василівна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна.
roksoliana.zozuliak-sluchyk@cnu.edu.ua
https://orcid.org/0000-0001-6066-590X

ДОПОМОГА ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З КЛІЄНТАМИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ІСТОРИКО-ЕВОЛЮЦІЙНИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми. У системі сучасного гуманітарного знання про суспільство та методологічних засад практичної діяльності соціальна робота посідає унікальне місце, оскільки її безпосереднім об'єктом та предметом є складні, динамічні складні й нерідко деструктивні соціальні ситуації, в яких опиняється людина. В основі цієї багатогранної професійної галузі лежить поняття, яке на перший погляд здається самоочевидним, інтуїтивно зрозумілим і глибоко зафіксованим у повсякденній свідомості – «допомога». Означений термін пронизує абсолютно всі рівні та напрями функціонування соціальних інституцій. Понад те, саме внутрішнє прагнення допомагати іншим, гуманістична спрямованість та альтруїстичний імпульс виступають домінуючим професійно-ціннісним мотивом для більшості студентів, які обирають фах соціального працівника чи соціального педагога. Проте за повсякденною самоочевидністю ховається глибинний гносеологічний та методологічний парадокс: терміни «допомога», «соціальна допомога» та «надання допомоги» використовуються надмірно широко, внаслідок чого втрачають свою наукову конкретику, понятійну строгість та виокремленість, перетворюючись на недиференційовані концепти, що позначають принципово різні виміри буття – від особистісної мотивації та побутового альтруїзму до державних програм і методичних прийомів. Відтак розв'язання окресленої суперечності безпосередньо пов'язане з першочерговим практичним і теоретичним завданням – формуванням цілісної наукової концепції фахової соціальної допомоги для подолання ризиків підміни професіоналізму буденною інтуїцією в умовах сучасних суспільних трансформацій, зумовлених війною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний аналіз наукових джерел засвідчує, що питання теоретичної систематизації поняття допомоги знайшло відображення у працях багатьох провідних українських та зарубіжних науковців. У вітчизняній науковій думці питання теоретичної систематизації поняття допомоги набуло особливої гостроти завдяки фундаментальним працям провідних українських дослідників. Зокрема, Т. Семигіна у своїх розвідках, присвячених міжнародній та національній соціальній роботі та соціальній політиці, наголошує, що допомога в сучасній соціальній роботі має трансформуватися з патерналістської опіки у високоефективну інституційну технологію розширення можливостей (Семигіна, 2021, 2026). О. Безпалько розкривала її як цілісну систему виховних, корекційних та развивальних заходів (Безпалько, 2006). Важливий внесок у окреслення специфіки допомоги та психологічного консультування

зробили О. Карагодіна та Т. Семигіна (Карагодіна, Семигіна, 2020).

Серед зарубіжних дослідників А. Саломон обґрунтувала необхідність системного навчання допомозі (Salomon, 2004), а Д. Беккер та Ю. Шредер розкрили системно-теоретичні й компетентнісні виміри даного феномену (Baecker, 1994; Schröder, 2018).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим, у науковому дискурсі залишаються невирішеними питання подолання теоретичного підходу, пов'язаного з розмитістю змісту допомоги, чіткої диференціації фахової соціальної підтримки від побутових виявів альтруїзму та систематизації прихованих гносеологічних патернів практичної взаємодії фахівця й клієнта.

Постановка завдання. Метою цієї статті є здійснення історико-еволюційного, теоретико-методологічного аналізу допомоги як важливого напряму соціальної роботи з клієнтами для визначення її специфіки.

Визначення методики дослідження. Методику дослідження становить поєднання наукових підходів, зокрема: генетично-історичний підхід, який фіксує еволюційні зміни інституту допомоги від релігійної благодійності до академічно обґрунтованої послуги; методологічно-компетентнісний підхід, що фіксує п'ять критеріїв професійної майстерності Ш. Вольфа (проблематизація, часова організація, соціальна форма, сепарація від страждання, баланс рутинізації й індивідуалізації).

Виклад основного матеріалу дослідження. Оперуючи поняттями «допомога», «захист прав дітей та молоді», «індивідуальна соціально-психологічна допомога», «соціальна допомога та підтримка», «сприяння самодопомозі», ми класифікуємо суб'єктів нашого професійного впливу як «осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують допомоги», будуємо «допоміжні взаємини» (**Словник професійної термінології**, 2021, с. 38, 69), розробляємо «індивідуальні плани надання допомоги» та оцінюємо «ефективність процесу її реалізації». Незважаючи на те, що допомога становить нормативне та змістове ядро соціальної роботи (Семигіна, 2026), у сучасному науковому дискурсі спостерігається суттєвий дефіцит її цілісної теоретичної концептуалізації. Спираючись на тезу про те, що допомога є насамперед соціальним феноменом і поняттям дії, у цьому дослідженні ми спробуємо висвітлити зазначений феномен із двох взаємодоповнюючих перспектив: генетично-історичної, методологічно-компетентнісної.

Щоб зрозуміти сучасний зміст професійної допомоги, необхідно детально простежити її історичний генезис. Генезис інституту соціальної допомоги в європейському та українському культурно-цивілізаційному просторі тісно пов'язаний із трансформацією суспільних відносин, зміною парадигм милосердя та формуванням модерної держави загального добробуту. Протягом багатьох століть актом допомоги опікувалися переважно релігійні інституції. В основі середньовічного та ранньомодерного розуміння допомоги лежала християнська концепція «caritas» (любові до ближнього) та альтруїстичного служіння, де допомога розглядалася як моральний обов'язок віруючої людини, засіб спасіння душі того, хто дає, і вияв богоугодної поведінки. Характерними рисами цього релігійно-етичного етапу були персоналізований та ситуативний характер (подача милостині, притулок у монастирях), відсутність вимог до професіоналізму (достатньо було доброго серця, співчуття та побожності) і пасивна роль отримувача як об'єкта благодійності, який не мав жодних суб'єктивних прав на одержання підтримки. З настанням епохи Модерну, урбанізацією, індустріалізацією та руйнуванням традиційних сільських громад і общинних зв'язків приватна милосердна діяльність виявилася принципово неспроможною подолати масове зубожіння та маргіналізацію населення. У цей період держава почала поступово перебирати на себе функції регулювання бідності та соціальної нестабільності.

На цьому історичному етапі допомога секуляризувалася, але водночас набула карально-контрольних та дисциплінарних форм (наприклад, Закони про бідних у Англії, репресивні заклади праці), оскільки основною метою

державних інституцій стала нейтралізація загрози суспільному порядку та примусове залучення незахищених верств до праці. Переломним моментом у становленні допомоги як професійної діяльності стала діяльність видатних науковців та реформаторів початку XX століття, серед яких чільне місце посідає Аліса Саломон. Вона рішуче поставила під сумнів усталене уявлення про те, що надання допомоги є «одним із найприродніших видів жіночої діяльності», для якого цілком достатньо доброї волі, високої моральності та природного співчутливого інстинкту. А. Саломон та її сучасники обґрунтували фундаментальну тезу: наданню допомоги необхідно спеціально та систематично навчатися, спираючись на наукові знання з соціології, психології, права, педагогіки та гігієни. Це через заснування перших спеціалізованих соціально-педагогічних шкіл ознаменувало історичний перехід від «оплачуваної любові до ближнього» до академічно обґрунтованої фахової діяльності (Salomon, 2004). Розвиваючи ці ідеї, українська дослідниця Т. Семигіна підкреслює, що саме академізація соціальної освіти дозволила перетворити стихійне альтруїстичне прагнення на технологізований інструмент соціальної політики держави (Семигіна, 2021).

Здійснюючи порівняльний аналіз традиційної благодійної та професійної соціальної допомоги, слід підкреслити їхні глибинні розбіжності за низкою ключових системних параметрів. За мотивом діяча: якщо благодійність керується індивідуальним альтруїзмом, емоційним співчуттям та морально-релігійним обов'язком, то професійна допомога базується на посадовому обов'язку, інституційній регламентації та суворому дотриманні професійно-етичного кодексу. За базовими знаннями: благодійник спирається на особистий життєвий досвід, життєву інтуїцію та побутові уявлення про добро, тоді як соціальний працівник використовує академічні концепції, науково доведені методики та міждисциплінарний інструментарій. За характером стосунків: благодійність створює неофіційні, часто патерналістські та емоційно залежні зв'язки, тоді як професійна допомога вибудовується як формалізована, партнерська взаємодія з контрольованою емоційною дистанцією та чіткими межами відповідальності. За цільовою спрямованістю: традиційна підтримка орієнтована на негайне погашення гострого симптому (надати їжу, одяг, гроші), тоді як фахова допомога спрямована на системне вирішення проблеми, усунення її глибинних причин та активізацію внутрішніх ресурсів клієнта для самодопомоги. За інституційною основою: перша функціонує в межах церкви, приватних ініціатив чи волонтерського руху, а друга спирається на розгалужену мережу державних служб, муніципальних центрів та спеціалізованих неурядових організацій, діючи в чітких нормативно-правових рамках.

Сучасний етап еволюції системи соціального захисту в Україні та світі характеризується активним проникненням економічних та ринкових категорій у сферу соціальної практики, де точиться гостра наукова дискусія стосовно того, наскільки соціальну допомогу можна та доцільно інтерпретувати як «орієнтовану на особу соціальну послугу». Спираючись на концептуальні положення Н Коллмар та К. Роз, варто підкреслити, що соціальні послуги, орієнтовані на особистість, посідають складне, дуалістичне становище між економічно раціональними відносинами обміну (де є замовник, постачальник, калькуляція витрат, стандарти якості та критерії ефективності) та кооперативною допомогою, що ґрунтується на солідарності, міжлюдській довірі, емпатії й співчутті (Collmar, Rose, 2003).

Глибокий системно-теоретичний аналіз функціонування інституціалізованої допомоги пропонує відомий німецький соціолог Д. Беккер, вказуючи на фундаментальний системно-функціональний парадокс. Соціальна допомога за своєю організаційною природою завжди передбачає первинне визначення або інституційне конструювання стану нужденності. Для того щоб отримати право на правомірну допомогу, людина повинна спочатку отримати офіційний статус «неспроможного», «особи з інвалідністю», «девіанта» чи «особи, яка перебуває у складних життєвих обставинах». У такий спосіб система допомоги

спочатку фіксує, легітимізує та публічно дефініює дефіцитарність і неповноцінність клієнта. За влучним спостереженням Д. Беккера, це призводить до того, що інституціоналізована допомога на первинному етапі не підвищує спроможність та автономію клієнтів, а радше знижує її, стимулюючи пасивність та виучену безпорадність. Проте саме цим механізмом сама система соціальної допомоги забезпечує власне подальше існування, розширення та функціональну затребуваність у модерному суспільстві (Baecker, 1994). Аналогічні застереження висловлює у своїх соціологічних розвідках Українські науковці зазначають, що надмірна бюрократизація соціального обслуговування може призводити до штучного відтворення соціальної залежності клієнтів від державних виплат та інституційного опікунства (Лукашевич, Семигіна, 2014).

Професійна соціальна допомога ніколи не здійснюється у безповітряному або суто ідеалізованому просторі; вона наскрізно пронизана внутрішніми структурними суперечностями. Фундаментальною серед них є підпорядкованість фахівця так званому «подвійному мандату». Соціальний працівник одночасно отримує повноваження та завдання з двох принципово різних джерел. З одного боку, це мандат від клієнта, який передбачає захист його суб'єктивних інтересів, емпатію, підтримку, індивідуалізацію, збереження конфіденційності та побудову довірчих взаємин. З іншого боку, це мандат від суспільства та держави, який вимагає забезпечення соціального порядку, раціонального та економного витрачання бюджетних коштів, контролю за дотриманням норм права, а за потреби – застосування елементів примусу та санкцій (Тополянський, 2026). Через це у практичній діяльності виникає гострий професійний парадокс: чи можлива щира, глибинна та ефективна допомога в умовах, коли фахівець одночасно наділений контролюючими та наглядовими функціями? Ця суперечність доводить, що ідеал абсолютно добровільної та безкорисливої допомоги у професійному контексті є скоріше теоретичною конструкцією, аніж повсякденною реальністю.

Німецька дослідниця Юлія Шредер зазначає, що у 1980-х роках у зарубіжній соціальній педагогіці завдяки працям Ш. Вольфа відбувся якісний гносеологічний поворот: перехід від розуміння допомоги як емоційного альтруїстичного пориву до розуміння її як «здатності», «вміння» та «майстерної практики», якій можна й необхідно систематично навчатися. Вчений здійснив ґрунтовну систематизацію процесів професійної допомоги, виокремивши п'ять ключових критеріїв (компетенцій), які вирізняють фахову діяльність від буденної підтримки. Першим критерієм є спосіб, у який постає потреба. Фахівець володіє спеціальною інтерпретаційною оптикою, яка дозволяє перекладати життєвий хаос, емоційні скарги та неоформлені претензії клієнта у чітку професійну категорію «соціальної проблеми», що підлягає діагностиці та алгоритмізованому вирішенню.

Другим критерієм є часовий вимір та часова організація допомоги. Професійна допомога на відміну від ситуативної побутової підтримки вимагає методично розпланованого часового ресурсу, який виділяється для поступового налагодження взаємин, розкриття латентних причин конфлікту, апробації нових моделей поведінки та закріплення результатів. Третім критерієм виступає соціальна форма взаємин та контрольована дистанція між носіями ролей «фахівець» і «клієнт». Збереження оптимальної професійної дистанції запобігає емоційному вигоранню співробітника та дозволяє зберігати об'єктивність аналізу, реалізуючи на практиці класичний принцип «допомога для самодопомоги» (Schröder, 2018). О. Безпалько у своїх працях також неодноразово підкреслювала, що соціальний педагог повинен уникати як надмірного емоційного злиття з проблемами вихованця, так і байдужого формалізму, дотримуючись межі між емпатією та функціональною рольовою позицією (Безпалько, 2006).

Четвертий критерій Ш. Вольфа полягає у сепарації допомоги від страждання та чіткому розподілі відповідальності. Фахівець визначає раціональні умови, методи та організаційну рамку надання допомоги, проте

моральна та практична відповідальність за прийняття рішень і кінцевий стан власного життя покладається безпосередньо на клієнта. Нарешті, п'ятим критерієм є постійне балансування між рутинізацією та унікальною індивідуалізацією. З одного боку, соціальний працівник використовує стандартизовані алгоритми, протоколи та технології, що забезпечує високу якість і безпеку послуги. З іншого боку, кожна людська доля є унікальною, що вимагає від фахівця гнучкості, глибокого емоційного контакту, творчого пошуку та індивідуальної адаптації базових методик. У підсумку науковець визначає допомогу як «суперечливо структурований, соціалізований механізм вирішення проблем», який змушений постійно узгоджувати індивідуальні потреби клієнта з жорсткими вимогами організацій та суспільства до соціальної роботи (Schröder, 2018).

Висновки. Співвіднесення результатів історичного, компетентнісного аналізу дозволяє зробити фундаментальний висновок: професійна соціальна допомога не є хаотичною чи суто інтуїтивною діяльністю, а володіє виразними структурними патернами та функціональною логікою. У сучасній науці вони теоретично контекстуалізуються у двох основних теоретичних рамках. Перша – це дослідження соціальної підтримки, де допомога розглядається через призму міжособистісного обміну, соціальних мереж та взаємності. Друга – це дослідження сфери догляду та піклування, де допомога осмислюється як відносинно-орієнтована діяльність, базована на етиці турботи, відповідальності та визнанні цінності кожної людської особистості.

Також хочемо зазначити, що вітчизняна соціальна наука активно формує власну суб'єктність. Вона здатна не лише аналізувати зарубіжні теорії, а й пропонувати власні фундаментальні розробки для забезпечення ефективної, гуманної та високопрофесійної допомоги людині у складних умовах сучасного трансформаційного суспільства, особливо у воєнні часи.

У підсумку для подальшого науково-практичного осмислення означеної проблематики критично важливими залишаються питання чіткого розмежування приватного співчуття та професійного втручання, розуміння переваг розгляду допомоги як поняття дії, теоретичної контекстуалізації аналізу та розробки гнучких моделей взаємодії фахівця й клієнта.

Література

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи : монографія. Київ, 2006. 458 с.

2. Карагодіна О., Семигіна Т. Розвивальний потенціал досліджень у соціальній роботі. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції* (13–14 березня 2020 року, Київ) / за ред. Ю. М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. С. 49–52. URL: https://www.researchgate.net/publication/339941372_Rozvivalnij_potencial_doslidzen_u_socialnij_roboti (дата звернення: 18.07.2026).

3. Лукашевич М., Семигіна Т. Соціологія соціальної роботи. Психологія і суспільство. 2014. № 1. С. 107–149. URL: https://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2014_1_14 (дата звернення: 18.07.2026).

4. Семигіна Т. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти [Електронний ресурс]. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с. URL: http://elib.chdtu.edu.ua/e-books/4292 (дата звернення: 18.07.2026).

5. Семигіна Т. Соціальна робота: етика. Таллінн : Teadmus, 2026. 473 с. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.20555187

6. Словник професійної термінології для майбутніх фахівців сфери соціальної роботи / уклад.: Т. В. Коваль, В. В. Синявський, О. М. Тітова та ін. Львів : ЛДУБЖД, 2021. 284 с. URL: https://books.ldubgd.edu.ua/index.php/ed/catalog/view/154/111/486-1 (дата звернення: 17.07.2026).

7. Тополянський С. Особливості та базові аспекти сучасної соціальної роботи в умовах надзвичайних ситуацій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота».* 2026. № 1(58). С. 279–284. DOI: https://doi.org/10.24144/2524-0609.2026.58.279-284

8. Baecker D. Soziale Hilfe als Funktionssystem der Gesellschaft. *Zeitschrift für Soziologie.* 1994. Jg. 23, Heft 2. S. 93–110. DOI: https://doi.org/10.1515/zfsoz-1994-0202

9. Collmar N., Rose C. (Eds.). Das soziale Lernen – Das soziale Tun: Spurensuche zwischen Diakonie, Religionspädagogik und sozialer Arbeit. Neukirchen-Vluyn : Neukirchener Verlag, 2003. 188 p.

10. Salomon A. Character is Destiny: The Autobiography of Alice Salomon. University of Michigan Press, 2004. 264 p.

11. Schröder J. Helfen. In: Graßhoff G., Renker A., Schröer W. (Eds.), Soziale Arbeit. Springer VS, Wiesbaden, 2018. P. 515–530. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-658-15666-4_35

References

1. Bezpalko, O. V. (2006). Orhanizatsiia sotsialno-pedahohichnoi roboty z ditmy ta moloddiu u terytorialnii hromadi: teoretyko-metodychni osnovy [Organization of social and pedagogical work with children and youth in the territorial community: theoretical and methodological foundations]. Kyiv [in Ukrainian].

2. Karahodina, O., & Semyhina, T. (2020). Rozvyvalnyi potentsial doslidzhen u sotsialnii roboti [Developmental potential of research in social work]. *Rozvyvalnyi potentsial suchasnoi sotsialnoi roboty: metodolohiia ta tekhnolohii – Developmental potential of modern social work: methodology and technologies.* (pp. 49–52). Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].

3. Lukashevych, M., & Semyhina, T. (2014). Sotsiolohiia sotsialnoi roboty [Sociology of social work]. *Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and society, (1),* 107–149. Retrieved from https://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2014_1_14 [in Ukrainian].

4. Semyhina, T. (2021). Mizhnarodna sotsialna robota: priorytety ta standarty [International social work: priorities and standards]. Kyiv: Akademiia pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu [in Ukrainian].

5. Semyhina, T. (2026). Sotsialna robota: etyka [Social work: ethics]. Tallinn: Teadmus. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.20555187 [in Ukrainian].

6. Slovnyk profesiinoi terminolohii dlia maibutnikh fakhivtsiv sfery sotsialnoi roboty [Dictionary of professional terminology for future social work specialists]. (2021). Uklad.: T. V. Koval, V. V. Syniavskyi, O. M. Titova ta in. Lviv: LDUBZhD [in Ukrainian].

7. Topolyanskyi, S. (2026). Osoblyvosti ta bazovi aspekty suchasnoi sotsialnoi roboty v umovakh nadzvychainykh sytuatsii [Features and basic aspects of modern social work in emergency situations]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social Work*», 1(58), 279–284. DOI: https://doi.org/10.24144/2524-0609.2026.58.279-284 [in Ukrainian].

8. Baecker, D. (1994). Soziale Hilfe als Funktionssystem der Gesellschaft [Social assistance as a functional system of society]. *Zeitschrift für Soziologie, 23*(2), 93–110. DOI: https://doi.org/10.1515/zfsoz-1994-0202 [in German].

9. Collmar, N., & Rose, C. (Eds.). (2003). Das soziale Lernen – Das soziale Tun: Spurensuche zwischen Diakonie, Religionspädagogik und sozialer Arbeit [Social Learning – Social Action: Tracing the Connections between Diaconia, Religious Education, and Social Work]. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag [in German].

10. Salomon, A. (2004). Character is Destiny: The Autobiography of Alice Salomon. University of Michigan Press [in English].

11. Schröder, J. (2018). Helfen. In: Graßhoff, G., Renker, A., Schröer, W. (Eds.), Soziale Arbeit. (pp. 515–530). Springer VS, Wiesbaden. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-658-15666-4_35 [in German].

Зозуляк-Случик Р. В. Допомога як важливий напрям соціальної роботи з клієнтами: теоретико-методологічний та історико-еволюційний аналіз

У запропонованій науковій публікації здійснюється теоретико-методологічний розбір категорії допомоги крізь призму сучасного наукового дискурсу та практичної діяльності в сфері соціальної роботи. Насамперед у тексті акцентується увага на тому, що, попри стрижневу роль допомоги, яка утворює нормативно-етичний та змістовий базис функціонування соціальних інституцій, у науковій думці й досі відчувається виразний дефіцит її цілісної теоретичної дефініції чи узагальнюючої концепції. Натомість у праці обґрунтовується теза, що допомога постає не стільки суто абстрактною теоретичною конструкцією, скільки «поняттям дії» та динамічним соціальним феноменом. Спираючись на цей підхід, зроблено ґрунтовну спробу проаналізувати зазначене поняття дії – тобто змістовий осередок соціально-педагогічної підтримки – з двох окремих науково-прикладних перспектив.

По-перше, у дослідженні застосовано генетично-історичний підхід, який дає змогу детально простежити, як сучасне розуміння фахової підтримки еволюціонувало від традиційної релігійно-християнської благодійності й альтруїзму до академічно обґрунтованої та інституціоналізованої соціальної послуги. По-друге, категорія допомоги аналізується як об’єкт актуальних фахових дискусій стосовно компетентнісного профі-

лю спеціаліста; зокрема, глибинно вивчається питання про те, якою мірою сутність професійної допомоги визначається опануванням конкретних методичних майстерностей, інструментів та кризових технологій.

У підсумку застосування обраного двовимірного методологічного інструментарію покликане обґрунтувати фундаментальний висновок: професійна соціальна допомога володіє виразною внутрішньою структурою, системними критеріями та функціональною впорядкованістю, остаточно спростовуючи уявлення про її стихійність, несистематичність чи понятійну невизначеність.

Ключові слова: допомога, професійна соціальна допомога, соціальна робота, клієнт, компетентнісний профіль фахівця, методологія соціальної роботи, технології соціальної підтримки.

Zozuliak-Sluchyk R. V. Assistance as an important area of social work with clients: theoretical, methodological, historical, and evolutionary analysis

In the proposed scientific publication, a theoretical and methodological analysis of the category of assistance is carried out through the prism of contemporary scientific discourse and practical activity in the field of social work. First and foremost, the text emphasizes that despite the pivotal role of assistance, which forms the normative, ethical, and substantive basis for the functioning of social institutions, scientific thought still lacks a comprehensive theoretical definition or an overarching unifying concept. Instead, the study substantiates the thesis that assistance emerges not so much as a purely abstract theoretical construct, but rather as an "action concept" and a dynamic social phenomenon. Relying on this approach, a thorough attempt is made to analyze the specified action concept – namely, the substantive core of social and pedagogical support – from two distinct scientific and applied perspectives.

First, the research applies a genetic-historical approach, which allows for a detailed tracing of how the modern understanding of professional support evolved from traditional religious and Christian charity and altruism into an academically grounded and institutionalized social service. Second, the category of assistance is analyzed as an object of current professional discussions regarding the specialist's competence profile; specifically, it deeply investigates the extent to which the essence of professional assistance is defined by mastering specific methodological skills, tools, and crisis management technologies.

Ultimately, the application of the chosen two-dimensional methodological toolkit aims to substantiate a fundamental conclusion: professional social assistance possesses a distinct internal structure, systemic criteria, and functional orderliness, decisively refuting notions of its spontaneous, unsystematic, or conceptually ambiguous nature.

Key words: assistance, professional social assistance, social work, client, specialist's competence profile, methodology of social work, social support technologies.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 18.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.10.2026